

FR. LOČNIŠKAR:

Marko.

ekli smo mu tudi Rus. Ne spominjam se več prav določno, zakaj. Najbrže zato, ker ga je nadvse zanimala zgodovina in nam je vedno dokazoval, da bodo nekoč Rusi obračunali z Germani in združili vse slovanske rodove v eno mogočno državo. V tretji šoli je imel že ves načrt gotov, kako to pojde. Prenaredil je vse zemljevide in jih na novo narisal v svojo risanko. Zanimal se je za vsak najmanjši zgodovinski dogodek, zlasti za dogodke iz slovanske zgodovine. Tudi v šoli je najbolj znal ta predmet.

Bil je doma s Krasa, fant kot drenova korenina. Starše je imel v Ameriki, odkoder so mu pošiljali za stanovanje in hrano in kar je rabil. Sošolca sva bila že iz razredov in sva pogosto hodila skupaj. Ugajal mi je zlasti zaradi svoje navdušenosti za »slovansko stvar«, kakor je nazival to zanimanje.

Takratne šole niso zbudile v nas narodnostnega čuta v isti meri kakor danes. Le posamezni pogumni možje so se upali vplivati na nas tudi v tem oziru. Te smo imeli posebno v časteh. Bili so nam vzor možje in izkušali smo jih v vsem posnemati.

Na Marka je najbrže odločilno vplival naš profesor zgodovine, ki je bil v svojem življenju in delovanju odločen mož in goreč rodoljub. Pisal je tudi zgodovinske knjige, ki smo jih že takrat prebirali z užitkom.*

Tudi probujajoča se naša prestolica nam je vcepila v srce ponos do vsega, kar je našega. Večinoma se je šopirila tedaj po naših šolah, ulicah in uradih nemščina. Če je bil kdo bolje oblečen, je gotovo govoril nemško. Ni nam hotelo v glavo, zakaj mora biti tako.

Spominjam se tega dogodka: Ob nedeljah predpoldne je igrala v »Zvezdi« vojaška godba. Prvo leto sem bil v mestu in jako rad sem jo poslušal. Pa so bile še druge zanimivosti poleg: mali konjiček, ki je vozil boben, potem vojak z dolgo brado, ki je dajal drugim takt in bil nenavadno pisano oblečen. Vse to me je zanimalo.

Z Markom sva stanovala takrat skupaj. Rečem mu neke nedelje, da bi šla na izprehod proti »Zvezdi« in poslušala, kako igra vojaška godba.

»Ne grem med to gospodo, ki ni našega rodu,« je rekel Marko. Mene pa je gnalo tja in šel sem sam. Hodil sem ob ograji boli v ozadju in opazoval to pisano množico. Tu se je res na debelo košatilo bogastvo. Zazdel sem se tako osamljenega, da me je obšlo domotožje.

* To je bil pokojni profesor Ivan Vrhovec, znameniti naš zgodovinar. Uredn.

»Toliko sveta,« sem si mislil, »a ne čuješ skoro iz nobenih ust naše besede.« Bilo mi je, kakor bi hodil po daljni tuji zemlji.

V teh premišljevanjih zbudi mojo pozornost zvonki glas domače govorice. Častnik visoke in krepke postave je bil, ki je govoril z dvema gospodičnoma prav lepo v našem jeziku. To me je kar navdušilo. Mislim sem do tedaj, da ne zna noben častnik govoriti po naše, a če bi znal, bi pa ne hotel. A ta ni tak. V meni se je zbudil ponos. »Saj so še visoki gospodje, ki govorijo tvoj in tvoje uboge matere jezik,« mi je reklo nekaj v srcu. Tisti mah me je prešinilo veselo spoznanje, da nisem čisto sam v tej pisani množici. In razpletal sem v mislih usodo tega častnika, ki je velik in močan in bo zaradi tega gotovo še general. Tako sem sklepal v otroški glavi in si mislil, kako bo lepo po domače govoril našim fantom v materinski besedi in vsi fantje ga bodo veseli. V meni je potrdil čut slovenstva.

To sem povedal doma tudi Marku. Njemu je bila jako všeč vest, da imamo tudi mi svojih ljudi. Na nekem izprehodu sem mu čez dalje časa pokazal tega našega častnika.

Takrat je izrekel Marko, prvošolci smo bili tedaj, proroške besede: »V novi slovanski državi bomo rabili tudi mi že izučениh častnikov in ta bo gotovo med prvimi, ker je že sedaj tako odločen.«

Čez dobri dve desetletji so se njegove besede uresničile. Dotični častnik je v visoki službi reševal našo sedanjo severno mejo.*

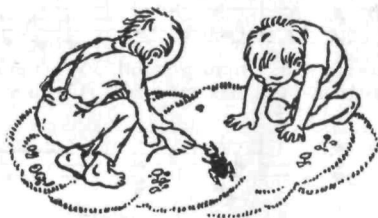
Še ena slutnja našega »Rusa« mi je ostala živo v spominu.

Po končani četrti šoli je odšel Marko k staršem v Ameriko, da bi tam nadaljeval učenje. Pred koncem leta sva hodila po drevoredu ob Ljubljani in po svoji navadi govorila o lepši bodočnosti Slovanov. Na koncu drevoreda se je Marko ustavil in mi rekel: »Ko končam gimnazijo v Ameriki, pridem nazaj. Pojdem na vseučilišče v Beograd.«

To se sicer ni izpolnilo, zakaj Marko je vse eno prej v Ameriki končal gimnazijo in tudi vseučilišče, preden se je preokrenila zgodovina po njegovih željah.

Prijatelj Marko je ostal med svojimi rojaki v Ameriki. Med vojno sem čital njegovo ime v listih, ki so pisali, da se je krepko zavzel za našo jugoslovensko stvar.

Bog te ohrani zdravega, prijatelj iz mladosti, Marko moj!

* To je general Rudolf Maister, ki živi sedaj v Mariboru.